

PUT KA ZAKLJUČIVANJU UGOVORA O IZBEGAVANJU DVOSTRUKOG OPOREZIVANJA IZMEĐU SAD-a I SRBIJE

Izbegavanje ugovaranja

Srbija i dalje nema ugovor sa SAD o izbegavanju dvostrukog oporezivanja, iako je u prethodnim decenijama u zvaničnim razgovorima dve države više puta isticana neophodnost da se ovaj ugovor zaključi. Primena ugovora bi stimulisala nove investicije i trgovinu kroz manja administrativna i fiskalna opterećenja, a intenziviranje poslovne razmene sa najrazvijenijom svetskom privredom je posebno važno za razvoj IT sektora, zelene agende, medicine i biotehnologije u Srbiji.

Piše: Igor Lončarević*

Srpska mreža ugovora o izbegavanju dvostrukog oporezivanja (UIDO) u primeni trenutno broji 63 ugovora. Od deset najvećih svetskih ekonomija, Srbija ima UIDO u primeni sa njih devet (Kinom, Japanom, Nemačkom, Velikom Britanijom, Indijom, Francuskom, Italijom, Kanadom i Južnom Korejom), ali ne i sa svetskom ekonomijom broj jedan – Sjedinjenim Američkim Državama (SAD).

U proteklom decenijama između Srbije (a prethodno SFRJ, SRJ i SCG) i SAD-a je u više navrata isticana neophodnost zaključivanja UIDO. Malo je poznato da su SFRJ i SAD 1987. godine održale i jednu rundu pregovora, ali su nastavak i realizacija, na žalost, izostali. Od susednih zemalja UIDO sa SAD-om imaju Bugarska, Rumunija, Mađarska, Hrvatska i Slovenija.

Za razliku od sporazuma o zaštiti ulaganja koji se zaključuju sa ciljem da se po mogućnosti nikada ne primene, UIDO deluje pro futuro, primenjuje se svakodnevno i služi kao podsticaj za značajniju poslovnu razmenu. U današnje vreme intenziviranje poslovne razmene sa najrazvijenijom svetskom privredom je ključna za razvoj privrede Srbije (a

posebno se ističu IT sektor, zelena agenda, medicina i biotehnologije). Postojanje UIDO stimuliše nove investicije i trgovinu kroz manja administrativna i fiskalna opterećenja. Investitori uvek favorizuju stabilnost regulatornih režima, posebno u oblastima sa velikim uticajem na profitabilnost kao što je oporezivanje. Postojanje UIDO garantuje stabilan režim oporezivanja tokova dohotka bez obzira na promene u domaćem poreskom zakonodavstvu zemalja potpisnica.

Prepreka za veća ulaganja

Na osnovu statistike Razvojne agencije Srbije (RAS), SAD su treći najveći investitor po vrednosti projekata, sa 10,1% učešća u ukupnoj vrednosti projekata. Američki investicioni projekti su odmah iza Italije (10,2%) i Nemačke (10,8%). SAD su takođe peti najveći investitor po broju projekata. Međutim, statistički podaci verovatno nedovoljno predstavljaju američku skalu investicija, zbog metodologije po kojoj se mere strane direktne investicije u Srbiji i odsustva bilateralnog UIDO. Podaci o ulaganjima se prikupljaju prema zemlji u kojoj se nalazi vlasnik srpske kompanije-investitora.

U praksi, a kao rezultat odsustva UIDO, američke kompanije često investiraju kroz zemlje sa povoljnijim poreskim tretmanom, pri čemu prednjače Holandija, Švajcarska i Luksemburg. Otuda postoji nesklad između registrovanih investicija i realnih ulaganja.

Jačanje ekonomskih i trgovinskih odnosa između SAD i Srbije je bila tema i poslovnog razgovora sa Nj. E. Kristoferom R. Hilom, američkim ambasadorom u Srbiji, koji je održan 17. maja 2022. godine u organizaciji Američke privredne komore (AmCham) u

Srbiji. „Srbija je postala ključna investicijska destinacija u Evropi. Američke kompanije su u Srbiju uložile preko četiri milijarde dolara i zapošljavaju više od 20.000 radnika. Postoji veliki potencijal za dalji rast“, izjavio je ambasador Hil, dodavši da čvrsto veruje u nastojanja AmCham-a da podrži američke vrednosti, uključujući stvaranje jednakih tržišnih uslova za sve privrednike, kao i unapređenje

transparentnosti, vladavine prava, digitalizacije, energije i diversifikacije

je i zaštite životne sredine. Učesnici skupa su preneli ambasadoru Hilu poruku srpske poslovne zajednice o neophodnosti zaključivanja UIDO između Srbije i SAD-a, navodi se u saopštenju Američke privredne komore

Američke kompanije su trenutno pod većim poreskim opterećenjem kada ulažu, pružaju prekogranične usluge i posluju u Srbiji u poređenju sa investitorima iz zemalja sa kojima Srbija ima UIDO. To ih dovodi u neravnopravan položaj na srpskom tržištu i ograničava intenzivnija ula-

ganja i širenje poslovanja. Klauzule o nediskriminaciji u okviru UIDO bi obezbedile za američke kompanije u Srbiji i srpske kompanije u SAD-u isti položaj sa drugim uporedivim kompanijama poreskim rezidentima SAD-a i Srbije.

Preveliki porezi smanjuju konkurentnost IT sektora

Procenjena vrednost izvoza srpskih kompjuterskih usluga u 2021. godini iznosila je preko 1,7 milijardi evra, što je rezultiralo godišnjim rastom od 30% u istom periodu. Zbog snažnog rasta srpskog IT sektora u poslednjoj deceniji i sličnih globalnih trendova, kao i dostupnosti dobro obrazovanih i konkurentnih talenata, sve je veći broj tehnoloških kompanija sa sedištem u SAD-u koje uspostavljaju svoje prisustvo u Srbiji (istraživačko-razvojni centri, servisna čvorišta i slično). Takođe, sve je veći broj srpskih kompanija koje uspostavljaju svoje prisustvo u SAD-u da bi dobile bolji pristup američkom tržištu i izvorima finansiranja neophodnim za podršku brzom rastu.

Prekogranični tok usluga i naknada za softverske licence u ovom sektoru između SAD-a i Srbije takođe stalno raste. Pitanja koja proizilaze iz poreske perspektive često su povezana sa jednostranom primenom režima poreza po odbitku u Srbiji po stopi od 20% i nepostojanjem mehanizama za ublažavanje dvostrukog oporezivanja. Preveliko poresko opterećenje ograničava konkurentnost IT rešenja na oba tržišta i čini ih skupljima za krajnje korisnike.

Smanjenje srpske stope poreza po odbitku na naknade za korišćenje ili pravo korišćenja softvera sa trenutnih 20% na mogućih 0% za plaćanja iz Srbije ka američkim poreskim rezidentima kroz mehanizme UIDO bi uklonilo visoko poresko opterećenje koje utiče na IT sektor i olakšalo dalji rast. Takođe, UIDO bi učinio jeftinijim američke konsultantske usluge i softver za srpske korporativne korisnike, ali isto tako

i u obrnutom smeru: srpska rešenja bi bila jeftinija za američke korisnike.

Korist i za državu

Zaključivanjem ugovora između SAD-a i Srbije će se uspostaviti okvir, odgovornosti i obaveze u vezi sa razmenom informacija relevantnih za administraciju i primenu domaćih poreskih zakona SAD i Srbije. Srbija je već deo međunarodnih poreskih inicijativa, jer je članica Globalnog foruma OECD-a za transparentnost i razmenu informacija, potpisnica je Multilateralne konvencije o administrativnoj pomoći u poreskim pitanjima. Pored toga, Srbija ima i FATCA međuvladin sporazum sa SAD kojim se razmenjuju informacije od značaja za oporezivanje američkih poreskih obveznika. Zaključivanje UIDO će omogućiti i Srbiji i SAD-u dalji protok informacija i jačanje okvira za borbu protiv utaje i izbegavanja plaćanja poreza.

Prepoznat interes privrede i jasno artikulisan zahtev za zaključivanjem UIDO između SAD-a i Srbije jesu prvi korak u realizaciji tog cilja. Imajući u vidu mali značaj trgovinske razmene sa Srbijom za SAD, a sa druge strane veliki značaj za Srbiju razmene sa SAD-om, očigledan je interes i države Srbije da ubrza i realizuje zaključivanje UIDO sa SAD-om. Vremenski put od početka pregovora do UIDO u primeni traje najmanje dve do tri godine. On zahteva održavanje nekoliko rundi pregovora koji se završavaju usaglašavanjem nacrt teksta od strane ekspertskih timova, formalno potpisivanje teksta UIDO od strane ovlašćenih predstavnika Srbije i SAD-a, ratifikaciju ugovora prema domaćim propisima svake zemlje ugovornice i, konačno, razmenu instrumenata ratifikacije. Stoga, hitno otpočinjanje procesa zaključivanja UIDO sa SAD-om predstavlja bitan uslov bržeg i konkurentnijeg rasta srpske privrede. ●

**Autor je rukovodilac odeljenja za poresko savetovanje u KPMG-u u Srbiji*